

Asia: VN/12531/2021

LAUSUNTOPYYNTÖ VAMMAISPALVELULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUKSESTA

Lausunnonantajan tausta

1. Vastaajan taustaorganisaatio

Joku muu [Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen vammaispalvelujen vastuuvastuun valmistelijat]

Yleistä hallituksen esitysluonnoksesta

2. Ovatko esitysluonnoksen pykälät selkeitä?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Pykälän ymmärtäminen vaatii hallituksen esitykseen perehtymistä , pykälissä jo voisi olla selkeämpiä rajoituksia tai tarkennuksia.

Tarkennusta vaadittaisiin mm. seuraavilta osin: mitä tarkoittaa kuntouttava päivähoito valmennuksena, uusien palveluiden osalta mm. valmennus, tarvelähtöinen tulkinta lain soveltamisalassa , ikäihmisten kohta , psyykinen toimintakyky, asiakkuuden tarpeen kesto

3. Tukevatko pykälän perustelut hyvin lain soveltajaa?

Eivät pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Ennakkoratkaisut osin perustelujen pohjana, eivätkä ole täysin linjakkaita. Esimerkkien avulla voisi vielä paremmin selkeyttää. Perusteluissa osin epäkohdonmukaisuuksia, jonka vuoksi pykälän tulkinta ei selkeydy. Oikea vastaus tähän kohtaan olisi osin tukee, osin ei.

4. Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Toimintakyky ja tarpeet palelutarpeen arvioinnissa keskeisiä, eikä diagnoosit suoraan oikeuta palveluihin(esim. kehitysvammadiagnoosi)siinä määrin kuin aiemmin. Lakiesitys sisältää uusia keinoja vahvistaa osallisuutta.

Muiden palveluiden mm. esteettömyyden ja saavutettavuuden ja peruspalveluiden toimivuudesta myös vammaisille tulisi säätää muussa lainsäädännössä velvoittavasti , eikä niin että vammaispalvelulaki olisi takaportti vammaisen henkilön palveluiden ja toimijuuden turvaamiseksi.

5. Lisääkö esitys vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Hallituksen esitys painottaa peruspalveluita, perusoikeuksia, asiakkaan valintaa ja osallisuutta. Asiakassuunnitelmassa vahvasti esille asiakkaan mielipide ja esim. kanta palveluiden järjestämistapaan. Tärkeä kysymys osallisuuden kannalta on, miten käytännössä on mahdollista toteuttaa erityinen tuki mm päätöksentekoon .

6. Parantaako esitys vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita vamman tai sairauden laadusta riippumatta?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Palveluiden järjestämisen perusteena ei ole diagnoosi vaan vamman tai sairauden aiheuttama toimintakyvyn vaje , joiden mukaisesti yksilölliset tarpeet, elintavat, elinympäristö, ja toiveet huomioiden palvelut tulisi järjestää. Tämä mahdollistaa yksilöllisten tarpeiden mukaisten palveluiden saamisen, mutta asettaa palvelutarpeen arvioinnille ja palveluiden järjestämiselle isot haasteet.

7. Mitä haluaisit ehdottomasti säilyttää esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

1. Suhde muihin lakeihin: PTA ja asiakassuunnitelma SHL mukaan yms. selkeyttää asiakasprosessia; ikälaki ja rajausta siitä, että palvelut ensisijaisesti SHL mukaisesti

2.

2. Lainsäädäntöjen yhdistämisen myötä yhdenvertaisuuden lisääntyminen

3.

-

8. Mitä haluaisit ehdottomasti poistaa tai muuttaa esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

1. Kuntouttavaan päivähoitoon tarvittava vammaispalveluiden asiakkuus/ päätös- miksei maksuttomuus tulisi pelkästään varhaiskasvatuksen päätöksellä

2.

.Aamu- ja iltapäivähoidon järjestäminen myös erityistä tukea tarvitsevien lasten/ VPL piirissä olevien lasten osalta tulisi olla koulutointa velvoittava, ei pelkästään ”halutessaan” Palveluiden pirstaleisuus lapsen näkökulmasta tulisi pystyä lainsäädännönkin kautta minimoimaan.

3.

2. Asunnonmuutostöitä hajautetaan edelleen eri toimijoille ja lakeihin; lääkinnällinen kuntoutus, SHL, VPL- olisiko mahdollista vastuuttaa ja rajata tarkemmin

9. Ottaako esitys riittävästi huomioon vammaisten lasten tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Huomioitu myös SHL palvelut, lastensuojelun rajapinta, vanhempien tuki, vammaisen lapsen erityiset tarpeet; vertailu samanikäisiin, korostettu vammaisen lapsen omaa osallisuutta ja mielipidettä. Tarpeen tarkentaa vielä, miten varmistetaan lapsen/ nuoren mielipiteen kuuluminen silloin kun se on vastakkainen vanhempien mielipiteen kanssa esim. kodin ulkopuolella asumiseen

10. Voidaanko esityksen mukaisilla palveluilla vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

1. Osin epäselvää mitä muutos tarkoittaa, miten käytännössä järjestetään ja organisoidaan; Lakiesitys tukee hengityshalvauspotilaiden oikeutta saada myös vammaispalveluita ; mutta toisaalta heikentää heidän taloudellista tilannetta . Jos hoitorinki koostuu henkilökohtaisista avustajista, miten säilyy riittävä yhteys terveydenhuoltoon?

Soveltamisala

11. Onko lain soveltamisala tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Soveltamisala osin hankalasti tulkittava, mutta pyrkimystä on rajata VPL suhteessa SHL, ikälaki, varhaiskasvatuslaki , perusopetuslaki

Palvelut

12. Ottavatko valmennusta, henkilökohtaista apua ja erityistä tukea koskevat säännökset kokonaisuutena arvioiden riittävästi huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Väljästi kirjoitettuja säädöksiä, joten voinee ottaa tarpeet huomioon. Henkilökohtaisessa avussa hyvä muutos on itsehoitotoimenpiteet hk-avussa. Kehitysvammaisten moniammatillisen tiimin tuen osalta epäselväksi jää, puuttuuko lakiesityksestä erityisiin tarpeisiin tarjottava varhainen tuki ennen moniammatillista tukea , johon määritelty vahvat kriteerit. Esimerkiksi kehitysvammaiset tarvitsevat moniammatillista tukea myös ennen tilanteiden kärjistymistä.

13. Onko valmennusta koskevien pykälien (7-8 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Tavoitteellisuus ja määräaikaisuus hyvä, mutta mm. kuntouttavan varhaiskasvatuksen ottaminen tähän pykälään ei ole tarkoituksenmukaista. Lisäkysymyksiä herättää myös valmennuksen laajentamisen ala , tulee lisäämään huomattavasti vammaispalveluiden kustannuksia.

14. Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säätämistä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Onko varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna tarkoituksenmukaista?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Voisiko varhaiskasvatus määritellä kuntouttavan varhaiskasvatuksen tarpeen ja tuen tasot—miksi osa vammaispalveluiden valmennusta? Erityisesti kun hyvinvointialue ei järjestä varhaiskasvatusta. Voisiko varhaiskasvatuslaissa määritellä maksuttomuuden jo suoraan. Huomioitava myös matkat ja niiden järjestämisen vastuut.

15. Onko henkilökohtaista apua koskevien pykälien (9-11 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Tuottamismallien laajennus ja vaatimus voi haastaa alueellisesti. Hyvä asia ehdotuksessa on terveydenhuollollisten itsehoitotoimenpiteiden lisäys. Omaisten toimimista henkilökohtaisena avustajana on laajennettu. Erityisiä tilanteita, joissa omainen voisi toimia henkilökohtaisena

avustajana, tulisi rajata hyvin kapeasti. Mahdollistaa omaisen toimimisen henkilökohtaisena avustajana vastoin vammaisen etua ja voi estää itsenäistymistä. Läheiselle tulisi turvata läheisen rooli. Kommunikaatioon liittyvillä perusteilla läheisen toimimista henkilökohtaisena avustajana voidaan useinmiten perustella. Jo nykyisellään tulee asiakkaan edun vastaisia tilanteita omaisen toimiessa henkilökohtaisena avustajana ja nyt oikeutta edelleen laajennetaan Lakimuutos lisää kustannuksia

16. Onko erityistä tukea koskevien pykälien (12-13 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

17. Onko erityisestä osallisuuden tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 1 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Säätely tarpeen, toteutus vaatii tarkennusta

18. Onko tuesta päätöksenteosta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 2 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Kuka tätä toteuttaa, olisiko edelleen syytä tarkentaa kuka tätä tarjoaa ja millä ehdoin, mikä "riippumaton" taho ja osaaminen ja ymmärrys

19. Onko vaativasta moniammatillisesta tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 3 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Onko tarkoitus osin korvata erityishuoltolain mukainen EHO-työryhmän.? Palvelusta on tarpeen säätää ja "toimialaa" tulisi laajentaa ennakoivampaan suuntaan

20. Onko asumisen tuen pykäläkokonaisuus (14-17 §) tarpeenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Vaativa asuminen vaatinee vielä tarkennusta määrittelyyn ; mitä tarkoittaa "riittävästi" , kenelle tarkoitettu, mitkä asumispalvelun vaatimukset

21. Onko säännös vammaisten lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Selkeyttää esim. suhteessa lastensuojeluun palveluiden järjestämistä. Lasten yksiköitä on vähän, joten voi olla hankala turvata lapsen asuinpaikan ja kodin läheisyys

22. Onko lyhytaikaista huolenpitoa koskeva pykälä (18 §) sisällöltään tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Etäpalvelun mukaanotto hyvä asia, on osalle riittävää. Lyhytaikaista huolenpitoa laajennettu monenlaisiin tilanteisiin, lisää kustannuksia. Rajauksia suhteessa muiden palveluiden määrään olisi hyvä olla. Hyvä asia, että koskee aiempaa enemmän myös muita vammaisryhmiä kuin kehitysvammaisia. Miksi aamu- ja iltapäivähoito tässä pykälässä, jos koulutoimen järjestettävää? Loma-ajan hoito jää hyvinvointialueen hoidettavaksi ja sen järjestäminen vaatii uusia ratkaisuja ja lisää kustannuksia. Velvoitetta tarjota tilapäishoitoa vanhempien loman aikana tulisi rajata myös lapsen etu huomioiden.

23. Onko päivätoiminnasta (19 §) tarkoituksenmukaista säätää vammaispalvelulaissa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Hyvä tarkennus on ”eläkeikä” päivätoiminnasta. Edelleen tarvitaan monipuolisia päivätoimintoja vaikka työtoimintaa kehitetäänkin.

24. Onko tarkoituksenmukaista, että työtoiminnasta ja työllistymistä tukevasta toiminnasta ei säädetä vammaispalveluissa, jos niistä säädetään sosiaalihuolto- tai muussa laissa?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Lisää yhdenvertaisuutta, mutta onko riittävää, että säädetään SHL tai muussa laissa, jääkö aukkoja lainsäädäntöön ajallisesti / asiakasryhmittäin. Vaikea hahmottaa ja ottaa kantaa siihen, minkälaisia työtoimintoja hv-alueella tulisi järjestää; pelko, että osalle asiakkaille sopivaa työtoimintaa/työllistymistä tukevaa toimintaa ei ole tarjolla. Vajaatyökykyisten työllisyyspalvelut perustuvat pitkälti hankkeisiin yms.; miten varmistetaan riittävä osaaminen työllisyyden peruspalveluissa. Eläkkeellä oleminen estää aktivointisuunnitelmat ja työllisyyspalvelut tai esim. työpajalle menemisen nykytilanteessa. Muistisairaat ja aivovamma-asiakkaat ovat väliinputoajia.

25. Onko liikkumisen tuen toteuttamistapoja tarpeellista monipuolistaa 22 §:ssä ehdotetulla tavalla?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Monipuolistaminen on hyvä asia, mutta olisi hyvä perustella portaittaisuutta, monipuolistamista ja kriteereitä tarkemmin.

26. Mikä on näkemyksenne liikkumisen tuen määrää (23 §) ja laajuutta (24 §) koskevista säännöksistä?

Lakiesityksessä on laajennettu oikeutta ja liikkumisen tuen tapoja. Kuljetuspalvelubudjetti on ongelmallinen; entä jos budjetti ylittynyt jo syyskuussa? Säännökset avaavat mahdollisuuksia, mutta

vaativat tarkennusta ja edelleen harkintaa, kustannusten nousuun isot riskit. Toiminnallinen lähikunta – laajennus, mitä tarkoittaa, onko mitään maantieteellistä rajausta? Vrt normaalius ja yhdenvertaisuus; hyvä tarkennus, että matkaan voidaan käyttää eri kulkuneuvoja. Miten omakustannusosuus määritellään pidemmissä matkoissa? Matkojen yhdistämiseen tarkennusta

27. Onko taloudellista tukea koskeva pykälä (25 §) tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

28. Vammaispalvelulaki käsitellään eduskunnassa syksyllä 2022. Tavoitteena on lain voimaantulo 1.1.2023. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus antaa hyvinvointialueille aikaa lain toimeenpanoon. Alkuvaiheessa päätösten muuttaminen uuden lain mukaisiksi vaatii paljon taloudellisia- ja henkilöstövoimavaroja. Tämän vuoksi uudet erityistä osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2025.

Helpottavatko voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (33 ja 34 §) lain toimeenpanoa?

Eivät riittävästi

Perustele tarvittaessa kantasi

Eivät riittävästi, muutoksia paljon ja asiakkaiden palveluntarvearviot ja päätökset tehtävä uusiksi, samanaikaisesti hyvinvointialueelle siirtyminen muuttaa mm. asiakastietojärjestelmiä. Uudet lainsäädäntöön tulevat palvelut vaativat ko. palveluiden tarkentamista ja järjestämistä

Kehitysvammalaki

29. Vastaavatko kehitysvammalain (muutettuna) voimaan jäävät itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat säännökset riittävästi väliaikaiseen sääntelyn tarpeeseen?

-

Perustele tarvittaessa kantasi

Tahdosta riippumaton hoito ja rajoitustoimenpiteet ok; mutta määriteltävä, että asiakkaat ovat erityishuollon piirissä eli koskeeko vain niitä, joilla on jo EHO-ptös 2023 vai tehdäänkö myös uusia EHO-päätöksiä, mahdollistaako lainsäädäntö tämän?

IMO-työryhmien osalta siirtymävaiheessa tarvitaan tarkennusta

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

30. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

31. Onko ehdotus vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävästä maksusta mielestäsi onnistunut?

Kyllä

Mikäli vastasit EI, miten säätäisit maksun perusteista?

-

Esityksen vaikutukset

32. Antavatko esityksen arvioidut ihmisvaikutukset (vammaiset lapset ja aikuiset, iäkkäät henkilöt) oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

33. Onko arvio esityksen kustannus- ja henkilövaikutuksista mielestänne realistinen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Työmäärä päätösten muutoksissa ja palveluiden laajennusten kustannukset aliarvioitu

34. Muut vapaamuotoiset huomiot esityksestä.

Olisiko lakiin voinut ottaa myös määräyksiä asiakasmitoituksesta asiakasta/ sosti ?

Salo Marja
Oulun kaupunki / Hyvinvointipalvelut - Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialueen vammaispalvelujen vastuuvastuun valmistelijat